

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LXXXIII. Contractui societatis adjicere non licet duplex aliud pactum;
primum, quo sociorum alter sortem in omnem eventum assecurat
pecuniam conferenti; alterum, quo veniatur ipsi lucrum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

de societate. Si ergo unus ex sociis pecuniam, alter industriam contulerit, considerandum, an in ordine ad negotiationem & lucrum tanti aestimetur industria, quantum pecunia; & tunc lucrum aequaliter est dividendum. Et idem esse de damno, constat ex definitione societatis: hoc tamen servato discrimine, quod in societate, in qua solius lucri & damni, non fortis fit communio, fors soli pereat conferenti, tamquam domino (sive in principio, sive in medio, sive in fine societatis pereat) ut supra dictum est. In societate vero, in qua fors etiam ipsa, seu dominium illius communicatur, si, ea durante, fors pereat, perit omnibus sociis, pro rata.

872 Nec aliud exigit aequalitas hujus contractus: utpote solum servanda in iis quae communicantur in societate (in quibus commoda & incommoda esse debent communia) non vero in iis quae non communicantur. Dum igitur fors, v. g. pecunia, non communicatur quoad se, sed solum quoad usum & lucrum, aequalitas hujus contractus non postulat ut commune sit illius periculum quoad se, sed solum quoad usum & lucrum.

873 Atque hinc patet, quomodo, salva aequalitate hujus contractus, dum unus pecuniam confert, alter operam, seu industriam (pecuniae dominium non communicato) ille qui pecuniam confert, duplici subjaceat periculo, amittendi (scilicet pecuniam, & amittendi lucrum illius, ubi conferens industriam solum subjacet uni periculo, scilicet lucrum amittendi: semper enim retinet facultatem ad similes industrias, ubi amittens pecuniam non retinet facultatem ad similes usus illius.

CAPUT LXXXII.

Iusta & legitima non est societas cum pacto, ut capitale ab eum sit ei qui pecuniam in societatem confert, lucrum vero communiter dividatur.

874 **I**ta Concilium Mediolanense I. sub S. Carolo Borromaeo tit. de usuris ubi prohibet, ne in societate, in quam aliter pecuniam confert, alter operam, lucrum distributio constituitur, nisi per quotas partes; nec ultra eas certa pecuniarum summa, vel quid aliud conferenti pecuniam conferatur; neque fiat pactio, ut fors salva sit, fructus vero communiter dividatur. Idem prohibet Concilium Burdigalense anni 1583. tit. de usur. & illicit. contract. Et generalis Ecclesiae Gallicanae Conventus Melodunensis tit. 34. de usuris. Et ratio sumitur tum ex dictis n. 871. quia una ex conditionibus iustae & legitimaе societatis est, ut pecunia collata subjaceat periculo conferentis: tum ex discrimine, quod inter mutuum & societatem intercedit; quia namque mutuans non est dominus pecuniae mutuatae, ex ea lucrum non potest percipere, eo quod

unaquaeque res domino suo pereat aut fructificet; quia vero conferens pecuniam in societatem, pecuniae sic collatae dominus est, ex ea lucrum percipere potest. Ob eandem rationem. Et hoc est quod S. Thomas ait loco citato: *Ille qui commisit pecuniam suam vel mercatori, vel artifici, per modum societatis cujusdam, non transfert dominium pecuniae suae in illum, sed remanet eius, ita quod cum periculo ipsius mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur; & ideo sic licite potest partem lucri inde provenientis expectare, tamquam de re sua.* Societas ergo in mutuum usurarium degenerat, dum pecunia in societatem confertur cum pacto, ut si pereat, quamvis abique dolo & culpa associati, vel associatorum, non pereat conferenti, & nihilominus lucrum inde capter.

Dixi, si pecunia pereat absque dolo, & culpa associati, vel associatorum: utpote qui tantam diligentiam communicatis rebus adhibere tenentur, quantum suis adhibere solent, ut Justinianus ait lib. 3. Instit. 26. & ideo respondere debent de dolo suo & culpa.

Neque societas sic iniuri legitime potest, ut damnum commune non sit, sicut commune est lucrum, vel sic ut sociorum unus lucrum percipiat, ultra quotam partem suam: Quia & utrumque istud est contra naturam definitionemque societatis. Unde L. 52. ff. pro socio dicitur, quod sicuti lucrum, ita damnum quoque sociis commune esse oportet, quod non culpa socii contingit. Confer quae dixi n. 868. commune utique pro rata, seu quota parte pecuniae, & operae collatae in societatem. Et ideo Concilium Burdigalense vetat, ne in societate, in qua aliter pecuniam confert, alter operam, lucrum aliter, quam ex aequis partibus dividatur.

CAPUT LXXXIII.

Contractus societatis adiciere non licet duplex aliud pactum; primum, quo sociorum alter sortem in omnem eventum assuret pecuniam conferenti; alterum, quo vendatur ipsi lucrum incertum pro certo. Nec proinde licitus est contractus trium (ut vocant) cum eodem.

Rem hic aggredimur celeberrimam, in qua univerti fatentur, eum qui pecuniam contulit in societatem, non posse, ex vi contractus societatis, ab alio associato exigere praestandam sortis securitatem: cum ex definitione, & essentia societatis, in qua dominium pecuniae non communicatur, sed usus & fructus duntaxat, damnum quidem & lucrum commune esse debeat, sed collatae pecuniae periculum soli maneat conferenti, tamquam domino. Verum quaestio est, an contractui societatis licite adjici queant duo alii contractus, scilicet venditionis lucri in-

certi pro certo, & affecurationis fortis, quo fociorum alter, pro certo pretio, fortis periculum in se suscipiat, & incertum lucrum majus pro minori certo emat, ab eo qui pecuniam contulit, & hoc pacto pecuniæ collator certus sit de lucro aliquo percipiendo, absque ullo fortis periculo?

- 878 Id licitum affirmant Major, Navarrus, Lessius, Tannerus, Malderus, Maltrius, Rosignolus, & Recentiores bene multi, dicentes tres illos contractus, societatis, affecurationis, & emptionis, seu venditionis, cum eodem iniri posse, non solum successive, sed simul & semel, etiam per modum unius contractus innominati, qui sit virtualiter triplex, seu virtualiter tres illi contractus, sub hac v. g. formula: *Infrascriptus atressor me recepisse à N. summam tot flor. in societatem legitime negotiationis, quam summam ipsi affecuro, & loco lucris incertis majoris, quod eidem ratione societatis posset obvenire, promitto ipsi solvere cum summa capitali tot florenos, infra tale tempus, ita quod lucrum majus inde obtenturum mihi cedit. In quorum fidem, &c.* Hæc viâ putant Titium, qui non valet, vel non audet pecuniam suam exponere negotiationi, nec venales invenit annuos redditus prædiales, sibi idoneos; posse ad conservationem & augmentum pecuniæ suæ, eam conferre mercatori in societatem negotiationis, cum adjectis duobus aliis illis pactis.

- 879 Verùm-enimverò Doctores illos in eam sententiam non pertraxit humana ratio consequens documenta Sanctorum, præscriptaque Summorum Pontificum, & sacrorum Canonum, ac Legum; sed humana ratio antecedens, nimis lubrica & erratica, ut ipsi committatur animarum salus & directio, in re tanti momenti. Ob ea quæ dixi to. 1. Prolegomeno. 1.

- 880 Contrarium proinde dicendum cum S. Thoma, S. Bonaventura, S. Antonino, S. Bernardino Senensi, S. Carolo Borromæo, Sixto V. pluribus Conciliis, necnon cum Ecclesia Gallicana, S. Facultate Parisiensi, Cajetano, Sylvestro, Soto, Geneto Episcopo Vasionensi, aliisque Theologis gravissimis, atque innumeris, tum Canonici, tum Civilis Juris Interpretibus, teste Rosignolo de contract. di. quist. 3. §. 8. n. 3.

Verba S. Thomæ habes n. 869. & 874. rationem enim, cur potius in societate lucrari liceat ex collata pecunia, quam in mutuo, unicè petit ex eo, quòd focus cum periculo ipsius de ea negotietur.

- 881 Verba S. Bonaventuræ to. 2. opusc. c. 2. in opusculo cui titulus, *Opusculum anime*, sic se habent: *Item est usura, cum quis aliquid commune habet cum aliquo, quidquid sit illud, & periculum & damnum non est commune.*

- 882 Verba S. Antonini perspicua sunt p. 2. tit. 1. c. 7. §. 37. *Quæritur, an dans pecuniam mercatori ad mercandum, vel artificii ad materiam emendam, ut ex eis artificata faciat,*

cum pacto, vel etiam sine pacto, sed cum hac intentione principali, quòd capitale sit salvum, & partem lucri habeat: nunquid talis est usurarius? Post allatam sententiam Glossæ, sic ipse quæstionem resolvit: In aliis contractibus valet pactum appositum præter naturam contractus, ut damnum species ad suscipiendam, ne in commodato, & similibus. Contrarium tamen dicendum in societate, cum sit contra ejus naturam. Societas enim est quædam fraternitas. ff. pro socio L. verum. Unde sequitur, quòd tale pactum non sit præter, sed contra naturam contractus societatis. Unde non valet. Eadem ferè sunt verba S. Bernardini Senensis p. 2. ferm. 39. a. 1. c. 1. versu primus casu.

Nec iustificat Rosignolus, dicens, San- 883 ctos illos intelligendos, sic ut id non liceat ex vi contractus societatis, præcisò quocumque alio contractu. Cum manifestè dicant non valere alium ejusmodi contractum, adjunctum societati, licet valeat in aliis contractibus, in quibus non est contra, sed præter eorum naturam. Atqui contractus adjunctus aliis contractibus, præter eorum naturam, non est adjunctus ex vi ipsorum, præcisò quocumque alio contractu. Igitur dicunt ejusmodi contractum adjici non posse contractui societatis, licet adjici queat aliis contractibus.

Verba S. Caroli Borromæi cum suo Con- 884 cilio I. Mediolanensi cap. de usuris, sunt ista: *Ne in societate, in qua alter pecuniam confert, alter operas, lucris distributio constituitur, nisi per quotas, nec ultra eas certa pecuniarum summa, vel quid aliud conferenti summam persolvatur, neque fiat pactio, ut fors salva sit, fructus verò communiter dividatur. Item: In societate animalium, qua inestimata alicui dantur ad custodiam, sive ut operas præster, omnes casus, etiam fortuiti, semper sint periculo ejus qui dederit, nisi id aliterm sociò solo, vel magnâ negligentia accidisse constituerit, nec fiat pactum, ut fors sit semper salva, etiam ex primis factibus. Si autem animalia dentur æstimata, ita ut fors dami salva sit, nihil omnino percipi possit. Idem iidem verbis habetur in Concilio Melodunensi anni 1578. Ecclesiam Gallicanam repræsentante, & in Concilio Burdigalensi anni 1585.*

Verba Sixti V. in Bulla detestabilis anni 885 1586. sic habent: *Damnatus & reprobamus omnes & quoscumque contractus, & conventiones, & pactiones, post hac invidiosas, seu invidiosas, per quos, seu quas cavebitur personis pecunias, animalia, aut quælibet alias res, societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet jacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper salvum sit, & integrum à socio recipiente restituatur, sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate respondeatur. Statuimusque hujusmodi contractus, conventiones, & pactiones usurarios & illicitos post hæc censeri debere, atque imposteros non li-*

cere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in societatem tradenti, de certo lucro, ut praefertur, percipiendo inter se pacisci, & concordare. Neque etiam, sive ad certum, sive ad incertum lucrum conveniant socios, qui ea recipiant, ad fortem, seu capitale saluum & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum quovis pacto aut promissione se obligare. Ac ne de caetero societates inveniatur sub hujusmodi pactis & conditionibus, quae usurariam pravitatem sapiant, districte interdiximus & prohibemus.

886 His conformiter Facultas Theologica Parisiensis hanc propositionem: *Si contractus societatis adjungatur contractus asecurationis capitalis, ac venditionis lucris, incerti pro certo, virtute utrum horum contractuum licitum est exigere lucrum certum, cum asecuratione capitalis: anno 1664. hac censuram notavit: Falsa est, scandalosa, inducens ad usuram committendas, variasque aperit artes eas palliandi, justitiam & charitatem violandi, & a sacra Facultate jam damnata.*

887 Assertio itaque nostra probatur 1.º ex doctrina Sanctorum, quorum verba protulimus, sicut & Conciliorum Mediolanensis, Melodunensis, & Burdigalensis; necnon ex censura Facultatis Parisiensis. Sed maxime ex Pontificia declaratione Sixti V. quae peremptoria videtur hac in causa. Cum enim Martinus Navarrus contractum trium acerrime tueretur, ipsique Dominicus Soto, toto conatu magno cum fervore resisteret, tresque illos contractus, cum sociorum altero initos, velut uturarios reprobaret, certamine inter ipsos in dies effervescente, Navarrus ad Sixtum V. recursum habuit, ab ipsoque illius controversiae definitionem enixe flagitavit. Sixtus V. controversiam hanc, post accuratum examen, determinavit, & praeter Navarri expectationem, tres illos contractus illicitos usurariosque declaravit; opinionemque Navarri deinceps practici prohibuit, pro ratione in principio Bullae suae allegans, quod per eam irreperit versute & callide antiquus humani generis hostis, per varios dolos & fallacias, seu ludificationes, ac fallaces erraticae rationis humanae subtilitates, & incautos homines, quasi dulcedine captos & delinatos opprimat, atque eo perducit, ut seipsum in usurarum voragine, Deo hominibusque odiosam, sacris Canonibus damnatam, & Christianae charitati contrariam, foede immergant, & cum vanas & terrenas divitias quaerunt, veras & caelestes amittant.

888 Cum igitur Sixti V. iudicium, velut supremae Ecclesiae iudicis, hac in re postulatum fuerit, & contra Navarri opinionem Pontifex sententiam protulerit: quis non exclamet (cum Augustino) *Roma rescripta venerunt, causa finita est?* Quis non miretur, post haec adhuc Navarri opinionem defendi, contractumque trium (quem Pontifex disertis verbis damnat, velut usurarium, veritatemque

Tom. II.

humani generis hostis inductum) adhuc propugnari?

Non desunt interim male feriat homines, Metaphysicis argutiis Sixtinam eludere conantes (inquit Natalis Alexander Th. Dogm. & Mor. to. 7. c. 7. a. 2. reg. 23.) Aiunt ipsi 1.º Sixtinam non esse in Belgio receptam. 2.º quod Sixtina non improbat contractum trium, velut jure naturae illicitum: solum enim dicit *posthac, in futurum*, &c. fieri non debere. 3.º solum servit pro foro externo, ob praesumptionem, vel periculum usurae. 4.º solum damnat societatem, in qua periculum summæ capitalis, & lucri in alium socium rejicitur, ex vi solius contractus societatis: secus ex vi duorum aliorum contractuum ei superadditorum, scilicet venditionis & asecurationis. Hunc namque Sixtinæ sensum esse Cardinalis Toletus, & Cardinalis S. Severinae (qui eam mandato Sixti V. composuerunt) P. Stephano Tullio, Societatis Theologo, testificati sunt, prout refert Comitulus lib. 3. respons. moral. q. 12. n. 3.

At imprimis Sixtinam in Belgio receptam esse, testatur Anselmo in Tribon. Belgico c. 46. n. 3. dicens eam ibi mandatam executioni; eamque executioni mandari voluit Synodus Anruerpiensis sub Miræo anno 1609. tit. 5. c. 15. circa finem, ut obediret Sacrae Congregationi, quæ eam publicari, & observari præceperat 29. Septemb. 1608. Et revera, cum per eam Pontifex jus divinum & naturale interpretetur, omnes omnino fideles eam recipere tenentur. 2.º ex verbis Bullae, & ratione n. 887. allatâ (quæ nititur Pontifex) constat quod contractum trium improbet & damnet, tamquam noviter adinventum, ad palliandam usurae injustitiam, ibi revera delitescentem: ideo namque contractum illum damnat; quia, eum suggerendo, *irreperit versute & callide humani generis hostis per varios dolos & fallacias, ut incautos homines . . . in usurarum voragine, Deo hominibusque exosam, sacris Canonibus damnatam, & Christianae charitati contrariam foede immergat. . . Sicut nuper cum magno dolore audivimus hoc malum in quasdâ provincias irrepsisse. . . contra aequitatem & societatis justitiam. . . . Proinde nos . . . ut Gregem Dominicum . . . ab omni offensione, & visa aeternae discrimine tutum in viam salutis dirigere nitamur, hujusmodi morbi contagionem, antequam in communem fidelium perniciem latius serpat . . . tollere cupientes. . . damnamus, &c.* Igitur damnat illum, tamquam ex se injustum, usurarium, perniciosum, immergentem homines in usurarum voragine, Deo exosum, sacris Canonibus damnatum, & tamquam contagionem, usurariam pravitatem sapientem, prout eadem Bulla loquitur. Nec refert, quod damnando prohibeat ejusmodi contractum *posthac sive in futurum* iniuri; neque enim hoc dicit, quasi ejusmodi contractus antè initos usurarios non

M m m

centseat (cùm sub Bullæ finem usurarios haberi velit eos, qui, *præteritum similitum contractuum, societatis nomine initorum, qui huc usque durant, ad exactionem dicta sortis, postquam casu fortuito perierit, in suum procedere ausi fuerint*; suam proinde declarationem ad similes contractus jam antè celebratos extendat) sed idè sic loquitur, quia plerique hætenus se excusatos prætendebant, ex hoc quòd invalescere cœpisset opinio plurium Doctorem, praxim illam justificantium. At justificari non posse Pontifex declaravit, dum praxim illam damnavit. Idèoque prohibuit, ne quis imposterùm sic sentiat, nec praxim illam justificet, vel se justificatum putet, ejusmodi opinionem contra S. Sedis declarationem practicando. Unde Azorius p. 3. l. 19. c. 4. *Opabat (inquit) Navarrus, ut Pontifex declararet, pactum tale in societate licitum esse. At contrarium Pontifex declaravit, ac desinivit.* Et idè non video quomodò excusari possint, qui post Bullam illam Navarrum opinionem sequuntur. Sanè eos, qui aliàs illam propugnarunt, Azorius ibidem non videt aliter excusari posse, nisi quia ante Bullam illam sua scripta ediderunt.

892 3°. si Pontifex contractum illum trium damnat, velut ex se *injustum, & usurarium, divinisque & canonicis Legibus contrarium*: damnat ergo pro foro etiam interno, & ne hujusmodi morbi contagio in communem fidelium perniciem latius serpat, prout ibidem dicit. Ad quod amplius significandum, dicit, nullam ex ejusmodi contractu obligationem civilem aut naturalem oriri.

893 4°. certum est Pontificem non dicere, damnari à se affecutionem capitalis, & lucri certi pro incerto, factam in vim societatis, sed à se damnari seu reprobari *omnes & quoscunque contractus, conventiones & pacta... per quos seu quas cavebitur personis, pecunias... societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu... amissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper salvum sit, & integrum a socio recipiente restituatur, &c.* Et aliàs Pontifex causam Navarrum, ab ipso ad se delatam, non determinasset; imò ne attigisset quidem: cùm Navarrum cum Soto controversia nunquam fuerit, an affecutione illa in vim contractus societatis fieri posset; sed an fieri posset in vim additorum saltem virtualiter duorum aliorum contractuum.

CAPUT LXXXIV.

Multiplici ratione (laudatas auctoritates consequente) contractus trium illicitus ostenditur.

894 **P**rima ratio est, quia per trium illorum contractuum conjunctionem, societatis, affecutionis fortis, & venditionis lucri incerti pro certo, reverà destruitur societas, & conjunctio ista reverà definit in mutuum lu-

crativum, adedque in mutuum usurarium. Per adjectam namque affecutionem, venditionemque lucri incerti pro certo, destruitur lucri, damnique communio & æqualitas, quæ sunt de natura, & legibus essentialibus societatis. Totum namque damnus, ex fortuitis casibus forsitan eventurum, in sociorum alterum rejicitur; & qui sic contrahit, nihil aliud intendit, nisi tradere alteri pecuniam suam ad certum interesse, absque ullo periculo fortis, & lucri, cujus etiam periculi communio est de natura societatis. Reverà ergo non tradit alteri pecuniam in societatem, sed in mutuum, societatis nomine palliatum. Tradit enim v. g. mille, sub spe lucrandi centum quinquaginta; pro affecutione verò capitalis, ex isto lucro sperato cedit socio sexaginta; & rursus cedit ipsi residuum lucrum speratum, pro affecutione lucri quadraginta; quod quid est aliud, nisi per ambages mutuo dare mille sexaginta, ut quadraginta supra fortem recipiat? Tradit enim mille, cæ lege quòd socius ea recipiens tenebitur ei mille restituere, quidquid demum acciderit; cæ item lege, quòd tenebitur mille restituere cum auctario quadraginta. Quod reverà est tradere mille in mutuum, cum auctario restituendum, non in societatem. Quia, ut dixi, duplex ista obligatio certi lucri in omnem eventum præstandi, sortisque in omnem etiam eventum restituendæ, societati adjecta, naturam & essentialiam ipsius destruit, hoc ipso quòd destruit communionem, & æqualitatem, tam in damno, quam in lucro. Tam ergo societas nulla est, ubi socius cum socio communicat in lucro, non in damno, quam mutuum nullum est, ubi non est dominii translatio, remque eandem, seu ejusdem speciei ac bonitatis reddendi obligatio. Vide infra responsum ad objectionem tertiam.

Nec argumenti vis evacuat, dicendo, 895 quòd ex vi quidem societatis uterque socius communicare debeat in damno, sicut in lucro; communionem tamen in damno esse à sociorum uno separabilem ex vi alterius contractus superadditi. Quemadmodum enim per nullum contractum superadditum fieri potest, quòd res mutuata non transeat in dominium mutuatarii, eamque restituendi obligatio ab ipso separetur; ita similiter, &c.

Neque verò fas est de moralibus istis philosophari, sicut de intentionalibus & formalitatibus Metaphysicis, aut actibus scientiæ & opinionis; quasi ex eo quòd (in probabili Philosophia) incertus de re aliqua, ex vi & motivo opinionis, de eadem (salvâ opinionis essentiali) simul certus esse queat ex vi & motivo scientiæ; similiter fieri queat, quòd damni cum altero communionem habens ex vi societatis, ab ista communionem (salvâ societatis essentiali) immunis esse queat ex vi alterius contractus. De moralibus